

УДК 341.3

DOI 10.33244/2617-4154.4(17).2024.290-299

Я. Ф. Фокін,*канд. юрид. наук,**доцент кафедри міжнародного права**та права Європейського Союзу,**Державний податковий університет**e-mail: fokin8@gmail.com***ORCID ID 0000-0002-4625-2006**

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ: МІЖНАРОДНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ СУД ЯК МЕХАНІЗМ ПРИТЯГНЕННЯ РОСІЇ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У статті досліджується відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права (далі – МГП) у контексті російської військової агресії проти України. Особлива увага приділяється військовим злочинам, скоєним російськими військами, як-от вбивства мирних жителів, тортури, депортації та знищення цивільної інфраструктури, що становлять серйозні порушення МГП. Висвітлюються форми відповідальності, зокрема індивідуальна, колективна й державна, за такі злочини.

Стаття також аналізує співпрацю України з Міжнародним кримінальним судом (далі – МКС), особливо після ратифікації Римського статуту, що надало можливість притягувати до відповідальності військових злочинців на міжнародному рівні. Окремо розглянуто національні механізми взаємодії з МКС у рамках Кримінального процесуального кодексу України та запропоновано способи вдосконалення законодавства для підвищення ефективності розслідувань і притягнення винних до відповідальності.

У статті також розглядаються виклики щодо забезпечення дієвості норм міжнародного гуманітарного права під час сучасних збройних конфліктів. Проаналізовано положення Женевських конвенцій, які регулюють захист жертв конфліктів, з акцентом на їхнє застосування в умовах війни в Україні. Окремо досліджено національні законодавчі акти, ухвалені під час воєнного стану, спрямовані на посилення правового захисту цивільного населення та потерпілих від агресії.

Ключові слова: Римський статут, міжнародна співпраця, гуманітарне право, міжнародне право, відповідальність у міжнародному праві, захист прав людини.

Постановка проблеми та її актуальність. Проблема відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права стала надзвичайно актуальною в контексті агресії Російської Федерації проти України. Масові порушення норм МГП, що охороняють цивільне населення й учасників збройних конфліктів, зумовили серйозні виклики для світової спільноти. Попри існуючі міжнародні механізми захисту, рівень дотримання гуманітарних норм під час війни є низьким, що вимагає посилення механізмів відповідальності й оновлення системи міжнародного права для ефективного реагування на порушення.

Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну стали очевидними прогалини в дієвості міжнародних механізмів притягнення до відповідальності за злочини, скоєні в ході конфлікту. Одним із ключових інструментів у цій сфері є Міжнародний кримінальний суд, який покликаний забезпечити притягнення до відповідальності осіб, винних у серйозних порушеннях МГП, охоплюючи воєнні злочини, злочини проти людяності й акти агресії.

Зважаючи на те, що агресія Російської Федерації супроводжується численними воєнними злочинами, як-от убивства мирних жителів, руйнування інфраструктури та нелюдське поводження з військовополоненими, постала потреба в посиленні міжнародних і національних зусиль для притягнення винних до відповідальності. Ратифікація Україною Римського статуту є важливим кроком у цьому напрямі, оскільки вона відкриває засіб щодо активної співпраці з МКС і подальшого розслідування злочинів, скоєних на території України.

Отже, потреба в удосконаленні міжнародно-правових механізмів притягнення до відповідальності, зокрема через МКС, є ключовим питанням для подальшого розвитку системи МГП.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права досліджували українські вчені В. Лисик, Т. Маньгора, А. О. Кориневич, О. О. Войтенко, М. М. Гнатівський та О. В. Сенаторова. Дослідники А. Цевух, М. Якимчук і Ю. Градиська розглядали питання відповідальності за порушення норм МГП у сучасних умовах, акцентуючи на необхідності нових досліджень у контексті повномасштабної війни Росії проти України.

Метою статті є дослідження відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права під час збройної агресії Російської Федерації проти України, а також аналіз ефективності Міжнародного кримінального суду як механізму притягнення до відповідальності за вчинення воєнних злочинів. Особлива увага приділяється питанням удосконалення міжнародно-правових механізмів і ролі ратифікації Україною Римського статуту в процесі притягнення винних осіб і держави до відповідальності.

Завдання дослідження. Провести аналіз правових норм міжнародного гуманітарного права, порушених під час російської військової агресії проти України; дослідити механізми притягнення до відповідальності за воєнні злочини, зокрема через Міжнародний кримінальний суд, та оцінити їхню ефективність; оцінити роль ратифікації Римського статуту Україною в притягненні до відповідальності осіб, винних у скоєнні воєнних злочинів; розробити пропозиції щодо вдосконалення правових механізмів для забезпечення ефективного переслідування винних у порушеннях норм МГП.

Фокін Я. Ф. Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права під час російської військової агресії: Міжнародний кримінальний суд як механізм притягнення Росії до відповідальності

Виклад основного матеріалу. Російська Федерація продовжує свою збройну агресію проти України, висуваючи незаконні вимоги щодо зміни конституційного ладу України та відмови від її євроатлантичного курсу. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом закріплює зобов'язання України впроваджувати міжнародні правові стандарти, зокрема у сфері міжнародного кримінального права, що є важливим у світлі воєнних злочинів, які вчиняються під час російської агресії. Історичний розвиток міжнародного кримінального права базується на таких ключових документах, як Статут Нюрнберзького трибуналу, і було закріплене в Статуті ООН.

Питання юридичної відповідальності за масові порушення прав людини та міжнародні злочини стало особливо актуальним після початку повномасштабного вторгнення Росії 2022 року. Правник Філіп Сендс став одним із перших, хто публічно закликав притягнути керівництво РФ до відповідальності за злочин агресії та продовжував підтримувати ідею створення спеціального міжнародного суду для цього злочину. Ініціативи щодо притягнення винних до відповідальності активно розробляють як на національному рівні, зокрема у формі проєкту створення Вищого суду України з воєнних злочинів, так і на міжнародному рівні через процеси в Міжнародному суді ООН, Міжнародному кримінальному суді та Європейському суді з прав людини. Різноманіття цих процесів викликано масштабними порушеннями прав людини, воєнними злочинами й екологічними шкодами, завданими внаслідок агресії РФ, що вимагає створення нових судових механізмів, зокрема для розгляду злочину агресії [1, с. 85].

Депутати Європейського парламенту закликають ЄС у тісній співпраці з Україною та міжнародною спільнотою домагатися створення спеціального міжнародного трибуналу для судового переслідування політичного й військового керівництва Росії та її союзників. Так, Європарламент 19 січня 2023 року ухвалив резолюцію, в якій вимагає притягнути до відповідальності політичне та військове керівництво Росії за злочин агресії проти України (P9_TA(2023)0015) [2]. Крім того, раніше Європарламент ухвалював також резолюцію від 23.11.2022 (P9_TA(2022)0405), в якій визнав Російську Федерацію державою-спонсором тероризму [3].

Початок повномасштабної війни спровокував нові дискусії на тему ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду й особливостей співробітництва України з цим Судом, його можливостей притягнення до відповідальності країни-агресора за воєнні злочини.

Варто нагадати, що питання ратифікації Римського статуту стало актуальним з 20.01.2000, коли Україна поставила свій підпис під цією міжнародною угодою. Тоді Україна була неготова приєднатися до системи міжнародної кримінальної юстиції, адже виникло багато питань, які пов'язані з імплементацією Римського статуту в національну правову систему України. З'явився спірний висновок Конституційного суду України, який вирішив, що лише за одним пунктом Римський статут не відповідає Конституції України [4, ст. 92].

З травня 2022 року Верховна Рада України ухвалила проєкт Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів

України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. КПК України доповнився новим розділом IX² «Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом», яким передбачається обсяг і процесуальний порядок такого співробітництва [4]. Ці зміни набрали чинності 20 травня 2022 року.

Римський статут передбачає можливість, що без його ратифікації держава може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду в певних справах, подавши про це відповідну заяву. Такий механізм, коли з одного боку держава не ратифікувала Римський статут, але ухвалила окрему заяву в своєму змісті може розглядатися як «обмежена ратифікація» з погляду визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду.

Після початку повномасштабного військового вторгнення країни-агресора в Україну в березні 2022 року Прокурор Міжнародного кримінального суду Карім Хан розпочав розслідування міжнародних злочинів, серед яких воєнні злочини та злочини проти людяності, які вчиняються країною-агресором на території України. Розслідування Прокурора Міжнародного кримінального суду стосується як подій, що мають місце з початку повномасштабного військового вторгнення країни-агресора в Україну, так і подій у період з 2014 до 2022 року [6, ст. 229].

Зі свого боку потрібно проаналізувати основні етапи розслідувань Міжнародного кримінального суду щодо війни в Україні:

– 2 березня 2022 року 39 країн, які підписали Римський статут, подали звернення до Прокурора МКС, що дозволило негайно розпочати розслідування;

– 17 березня 2023 року МКС видав ордери на арешт президента РФ В. Путіна й уповноваженої з прав дитини РФ М. Львової-Белової за незаконну депортацію дітей з окупованих українських територій;

– 5 березня 2024 року ордери на арешт отримали С. Кобилаш та В. Соколов за обстріли цивільної інфраструктури України та злочини проти людяності в період з жовтня 2022 до березня 2023 року [7, ст. 354].

Також досить важливим є те, що 24 червня 2024 року Міжнародний кримінальний суд видав ордери на арешт С. Шойгу, міністра оборони Росії, та В. Герасимова, начальника Генштабу ЗС Росії, за воєнні злочини, пов'язані з ракетними ударами по цивільних об'єктах в Україні з жовтня 2022 до березня 2023 року. Їх звинувачують у навмисних атаках на цивільну інфраструктуру, що призвело до руйнувань і жертв серед мирного населення. Суд зазначив порушення міжнародного гуманітарного права та принципу розрізнення, що забороняє напади на цивільних під час війни [8].

21 серпня 2024 року Верховна Рада України ратифікувала Римський статут Міжнародного кримінального суду, що зробить Україну 125-ю країною, яка приєдналася до нього після набуття документом чинності. Законопроект № 0285 підтримав 281 народний депутат [9].

Важливо зазначити, що закон про ратифікацію Римського статуту та поправок до нього набув чинності одночасно з іншим законопроектом, внесеним Президентом України 15 серпня. Саме зміни до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів

Фокін Я. Ф. Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права під час російської військової агресії: Міжнародний кримінальний суд як механізм притягнення Росії до відповідальності

України у зв'язку з ратифікацією статуту є ключовими для імплементації, оскільки регулюють відповідальність командирів і злочини проти людяності, однак не охоплюють усі питання, пов'язані з ратифікацією [10].

У межах нашої наукової статті потрібно розглянути, які саме порушення міжнародного гуманітарного права здійснює агресор щодо військових і цивільного населення, яке захищене міжнародним гуманітарним правом.

Яскравим прикладом статистичної інформації є періодичні доповіді щодо ситуації з правами людини в Україні, підготовлені Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ). Ці звіти є детальними і в межах нашого дослідження наведемо основні моменти.

Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні з 1 лютого по 31 липня 2023 року містить інформацію про прорив дамби на Каховській ГЕС (червень 2023). Російські сили зруйнували дамбу, що спричинило затоплення й масштабні руйнування, які вплинули на тисячі людей. Зафіксовано щонайменше 34 загиблих. Цей інцидент призвів до довготривалих екологічних та економічних наслідків [11].

Щодо питання втрати серед цивільного населення з 24 лютого 2022 року та з 2014 року (Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні з 1 грудня 2023 року по 29 лютого 2024 року).

Управління Верховного комісара ООН з прав людини установило, що з початку повномасштабного збройного нападу Російської Федерації 24 лютого 2022 року через насильство, пов'язане з конфліктом, загинуло щонайменше 10 675 цивільних осіб (5 079 чоловіків, 3 124 жінки, 311 хлопчиків, 250 дівчаток, а також 28 дітей і 1 883 дорослих особи, чия стать ще не встановлена), а 20 080 цивільних осіб було поранено (6 634 чоловіки, 4 631 жінка, 595 хлопчиків, 425 дівчаток, а також 291 дитина та 7 504 дорослі особи, чия стать ще не встановлена). У цей період УВКПЛ задокументувало також, що в результаті бойових дій було пошкоджено чи зруйновано 1 055 закладів освіти та 444 медичні заклади. За період із 14 квітня 2014 року до 29 лютого 2024 року УВКПЛ зафіксувало загибель у зв'язку з конфліктом загалом 14 085 цивільних осіб (7 057 чоловіків, 4 313 жінок, 449 хлопчиків, 323 дівчинки, а також 1 915 дорослих і 28 дітей, чия стать ще не встановлена) [12].

У цьому звітному періоді УВКПЛ зафіксувало 12 випадків страти щонайменше 32 захоплених українських військовополонених. УВКПЛ перевірило три з цих інцидентів, у яких російські військовослужбовці стратили сімох українських військовослужбовців, які припинили участь у воєнних діях [12].

У межах розслідувань воєнних злочинів, учинених під час збройної агресії Росії проти України, правоохоронні органи отримали підтвердження про страту російськими військовослужбовцями 93 українських військовополонених на полі бою. Цю інформацію надав начальник Департаменту протидії злочинам, учиненим в умовах збройного конфлікту Офісу Генерального прокурора України Ю. Белоусов. Відомі факти є частиною масштабного розслідування воєнних злочинів, що підпадають під юрисдикцію міжнародного гуманітарного права й можуть стати предметом розгляду в Міжнародному кримінальному суді [13].

Статистичні дані, наведені в доповідях Управління Верховного комісара ООН з прав людини, слугуватимуть важливою основою для майбутніх розслідувань і судових процесів у рамках Міжнародного кримінального суду. Дані щодо злочинів, скоєних Російською Федерацією в період з лютого 2022 року до середини 2024 року, містять масові вбивства, сексуальне насильство, атаки на цивільні об'єкти, а також примусову депортацію. Фіксування цих порушень міжнародного гуманітарного права є потрібним для притягнення винних до відповідальності та забезпечення справедливості для жертв. Документація жертв серед цивільних осіб і руйнування інфраструктури, зокрема медичних і освітніх закладів, має стати ключовим доказом під час судових слухань, де вирішуватиметься питання відповідальності за ці злочини.

Висновки. Після початку повномасштабної агресії Російської Федерації проти України міжнародна система захисту прав людини та міжнародного гуманітарного права виявила свою недостатню готовність ефективно реагувати на масові порушення, які здійснюються державою, що є постійним членом Ради Безпеки ООН. Ця ситуація виявила істотні недоліки в існуючих механізмах притягнення до відповідальності за порушення прав людини та воєнні злочини, що вимагає їхнього суттєвого вдосконалення.

Притягнення винних за воєнні злочини стикається з численними викликами включно з продовженням активних бойових дій, систематичним знищенням доказів на окупованих територіях, нестачею фахівців для розслідувань, а також небажанням Росії видавати осіб, які підлягають міжнародному судовому переслідуванню. Крім того, чинний російський режим відмовляється визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду в справі про злочин агресії, що значно ускладнює процес досягнення справедливості.

Ратифікація Україною Римського статуту 2024 року стала важливим кроком для того, щоб надати МКС можливість розслідувати й притягати до відповідальності осіб, винних у воєнних злочинах. Водночас це вимагає значного вдосконалення національної судової системи, підвищення кваліфікації правоохоронних органів і суддів, що забезпечить ефективне збирання та документування доказів злочинів і сприятиме співпраці з міжнародними інституціями.

Подальший розвиток співпраці між Україною та міжнародними партнерами дасть змогу поліпшити якість і масштаб розслідувань воєнних злочинів. Розглядається також можливість створення міжнародного трибуналу або гібридного суду, який залучатиме як українських, так і міжнародних суддів для розгляду злочинів агресії та інших серйозних порушень. Такий підхід не тільки сприятиме покаранню винних, а й відновить довіру до міжнародного права як інструменту захисту людських прав і забезпечення справедливості.

Статистичні дані та докази, що збираються у доповідях Управління Верховного комісара ООН з прав людини, стануть важливою основою для майбутніх судових процесів у МКС і в інших міжнародних судових органах. Ці докази допоможуть встановити об'єктивну картину злочинів, як-от масові вбивства, сексуальне насильство, знищення цивільної інфраструктури та примусові депортації, які скоєні під час збройної агресії Росії.

На міжнародній арені також тривають дискусії про реформування системи відповідальності в межах ООН, зокрема про можливість позбавлення Росії статусу постійного члена Ради Безпеки. Це могло б стати потужним сигналом у боротьбі з безкарністю на глобальному рівні й запобігти повторенню подібних злочинів у майбутньому.

Отже, для досягнення довготривалого миру та справедливості потрібно продовжувати вдосконалювати міжнародні механізми, підвищувати ефективність розслідувань воєнних злочинів і забезпечувати належне відшкодування жертвам конфлікту, що є ключовими елементами міжнародної справедливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тополевський Р. Юридична відповідальність за порушення людських прав і воєнні злочини під час агресії Російської Федерації проти України: передумови та перспективи. *Право України*. 2023. № 2023/06. С. 85. URL : <https://doi.org/10.33498/louu-2023-06-085> (дата звернення: 04.10.2024).
2. Створення трибуналу щодо злочину агресії проти України : Резолюція Європ. Парламенту від 19.01.2023 № P9_TA(2023)0015. URL : <https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/265562/1270878UK.pdf> (дата звернення: 04.10.2024).
3. Визнання Російської Федерації державою-спонсором тероризму : Резолюція Європ. парламенту від 23.11.2022 № P9_TA(2022)0405. URL : <https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/260974/1267924UK.pdf> (дата звернення: 04.10.2024).
4. Фокін Я. Співробітництво України з Міжнародним кримінальним судом як механізм притягнення до відповідальності Росії за злочинну агресію проти України. *Innovations and Problems in Science : Abstracts of the 52nd International scientific and practical conference*, м. Manchester, 23 трав. 2023 р. 2023. С. 91–94.
5. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом : Закон України від 03.05.2022 № 2236-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#Text> (дата звернення: 04.10.2024).
6. Смирнов М. Співробітництво України з міжнародним кримінальним судом як механізм притягнення до відповідальності Росії за злочин агресії проти України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 6. С. 227–231.
7. Денисюк С., Фокін Я. Перспективи співпраці України з міжнародними організаціями в контексті російсько-українського конфлікту: аналіз і прогнози. *Ірпінський юридичний часопис* : науковий журнал. 2024. № 3. С. 348–359. URL : [https://doi.org/10.33244/2617-4154.3\(16\).2024.348-359](https://doi.org/10.33244/2617-4154.3(16).2024.348-359) (дата звернення: 04.10.2024).
8. Ситуація в Україні: Судді МКС видали ордери на арешт Сергія Кужугетовича Шойгу та Валерія Васильовича Герасимова / The International Criminal Court (ICC). URL : <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-sergei-kuzhugetovich-shoigu-and?lang=Ukrainian> (дата звернення: 04.10.2024).

9. Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього : Закон України від 21.08.2024 № 3909-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text> (дата звернення: 04.10.2024).

10. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом : Закон України від 03.05.2022 № 2236-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#Text> (дата звернення: 04.10.2024).

11. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 1 лютого – 31 липня 2023 року. 2023. 50 с. URL : https://ukraine.un.org/sites/default/files/2023-10/23-10-04%20OHCHR%2036th%20periodic%20report%20UKR_0.pdf (дата звернення: 04.10.2024).

12. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні: 1 грудня 2023 року – 29 лютого 2024 року. 2023. 50 с. URL : <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-04/2024-03-26-ohchr-38th-periodic-report-ukr.pdf> (дата звернення: 04.10.2024).

13. Офіс генпрокурора має інформацію про страту на полі бою 93 українських полонених / Укрінформ – актуальні новини України та світу. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3912868-ofis-genprokurora-mae-informaciu-pro-stratu-na-poli-bou-93-ukrainskih-poloneni.html> (дата звернення: 04.10.2024).

REFERENCES

1. Topolevskiy R. Legal responsibility for violations of human rights and war crimes during the aggression of the Russian Federation against Ukraine: prerequisites and perspectives. *Law of Ukraine*. 2023. No. 2023/06. P. 85. URL : <https://doi.org/10.33498/louu-2023-06-085> (date of access: 04.10.2024).

2. Creation of a tribunal regarding the crime of aggression against Ukraine : Resolution of Europ. of the Parliament dated January 19, 2023 No. P9_TA(2023)0015. URL : <https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/265562/1270878UK.pdf> (access date: 04.10.2024).

3. Recognition of the Russian Federation as a state-sponsor of terrorism: Resolution Europ. of the Parliament dated November 23, 2022 No. P9_TA(2022)0405. URL : <https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/260974/1267924UK.pdf> (date of access: 04.10.2024).

4. Ya. Fokin. Cooperation of Ukraine with the International Criminal Court as a mechanism for holding Russia accountable for criminal aggression against Ukraine. *Innovations and Problems in Science* : Abstracts of the 52nd International scientific and practical conference, Manchester, May 23. 2023 r. 2023. P. 91–94.

5. On amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding cooperation with the International Criminal Court : Law of Ukraine dated May 3, 2022 No. 2236-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#Text> (date of application: 04.10.2024).

6. Smirnov M. Ukraine's cooperation with the international criminal court as a mechanism for holding Russia accountable for the crime of aggression against Ukraine. *Carpathian Legal Gazette*. 2022. No. 6. P. 227–231.

7. Denisyuk S., Fokin Ya. Prospects of Ukraine's cooperation with international organizations in the context of the Russian-Ukrainian conflict: analysis and forecasts. *Irpin Legal Journal* : scientific journal. 2024. No. 3. P. 348–359. URL : [https://doi.org/10.33244/2617-4154.3\(16\).2024.348-359](https://doi.org/10.33244/2617-4154.3(16).2024.348-359) (accessed: 10/04/2024).

8. The situation in Ukraine: ICC judges have issued warrants for the arrest of Serhiy Kuzhugetovich Shoigu and Valery Vasylyovych Gerasimov / The International Criminal Court (ICC). URL : <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-sergei-kuzhugetovich-shoigu-and?lang=Ukrainian> (access date: 04.10.2024).

9. On the ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court and its amendments : Law of Ukraine dated August 21, 2024 No. 3909-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text> (date of application: 04.10.2024).

10. On amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding cooperation with the International Criminal Court : Law of Ukraine dated May 3, 2022 No. 2236-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#Text> (date of application: 04.10.2024).

11. Report on the human rights situation in Ukraine from February 1 to July 31, 2023. 2023. 50 p. URL : https://ukraine.un.org/sites/default/files/2023-10/23-10-04%20OHCHR%2036th%20periodic%20report%20UKR_0.pdf (date of access: 04.10.2024).

12. Report on the situation with human rights in Ukraine: December 1, 2023 – February 29, 2024. 2023. 50 p. URL : <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-04/2024-03-26-ohchr-38th-periodic-report-ukr.pdf> (access date: 04.10.2024).

13. Ukrinform. The Prosecutor General's Office has information about the execution of 93 Ukrainian prisoners on the battlefield. Ukrinform – current news of Ukraine and the world. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3912868-ofis-genprokurora-mae-informaciu-prostratu-na-poli-bou-93-ukrainskih-polonenih.html> (date of application: 04.10.2024).

Ya. F. FOKIN. RESPONSIBILITY FOR VIOLATIONS OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW DURING RUSSIAN MILITARY AGGRESSION: THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT AS A MECHANISM FOR HOLDING RUSSIA TO ACCOUNTABILITY

The article examines responsibility for violations of international humanitarian law (IHL) in the context of Russian military aggression against Ukraine. Special attention is paid to war crimes committed by Russian forces, such as the killing of civilians, torture, deportation and destruction of civilian infrastructure, which constitute serious violations of IHL. Forms of responsibility are highlighted, including individual, collective and state responsibility for such crimes.

The article also analyzes Ukraine's cooperation with the International Criminal Court (ICC), especially after the ratification of the Rome Statute, which made it possible to prosecute war criminals at the international level. The national mechanisms of interaction with the International Criminal Court within the framework of the Criminal Procedure Code of Ukraine were separately considered, and ways of improving the legislation were proposed to increase the efficiency of investigations and bring the guilty to justice.

Фокін Я. Ф. Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права під час російської військової агресії: Міжнародний кримінальний суд як механізм притягнення Росії до відповідальності

The article also examines the challenges of ensuring the effectiveness of the norms of international humanitarian law during modern armed conflicts. The provisions of the Geneva Conventions, which regulate the protection of victims of conflicts, are analyzed, with an emphasis on their application in the conditions of the war in Ukraine. The national legislative acts adopted during the martial law, aimed at strengthening the legal protection of the civilian population and victims of aggression, were separately studied.

Key words: *Rome Statute, international cooperation, humanitarian law, international law, responsibility in international law, protection of human rights.*

Стаття надійшла до редколегії 2 жовтня 2024 року